लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण रणनीति

विस्तृत कार्यान्वयन योजना (२०८१)

अवधिः २०८१/८२ देखि २०८५/८६

नारायण नगरपालिका

दैलेख, कर्णाली

नगर प्रमुख

CamScanner

Contents

१. पृष्ठभूमि 4

१. १. अन्तराष्ट्रिय तथा राष्ट्रिय प्रावधान 5

१.२. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणसंग सम्बन्धित मानव अधिकारका सिद्धान्तहरू 8

१. ३. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण नीति तथा रणनीतिमा भएका प्रावधान र स्थानीय तहबाट समेट्न पर्ने थप विषयहरू 9

१. ४. सोहौं योजनाको प्रावधान 10

२. कार्य योजनाको आवश्यकता, उदेश्य, बिधि र प्रकृया 11

३. सरोकारवालाको नक्साङ्कन 13

४. स्थानीय सरकारको बजेट बिनियोजनको प्रक्रिया र आधार 15

५. स्थानीय सरकारको लैंससास कार्यान्वयन कार्य योजना र वार्षिक योजनाको सम्बन्ध र अवस्था 16

६. विस्तृत कार्य योजना अनुगमन संयन्त्र तथा प्रक्रिया 17

७. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण नीति २०७८, विस्तृत कार्यान्वयन योजना 19

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

नगर प्रमुख

१. पृष्ठभूमि

दैलेख जिल्लाको सदरमुकाम रहेको नारायण नगरपालिका दैलेखको ११ स्थानीय तहहरूमध्ये एक हो । २०५३ सालमा तत्कालिन स्थानीय निकायको रूमपा घोषणा भएको नारायण नगरपालिका संघीय संरचना पछि २०७३ मा साविक नारायण नगरपालिका र भवानी, विनध्यवासिनी, खरीगैरा (वडा ८,९) समावेश गरी हालको नारायण नगरपालिका बनेको हो। यसलाई ११ वडामा विभाजन गरिएको छ । यस नगरपालिकाको जम्मा क्षेत्रफल ११०.६३ वर्ग कि.मी. रहेको छ।

२०७८ को जनगणना अनुसार यस नगरपालिकाको जनसंख्या २६,१११[1] रहेको छ। नेपालको जनसंख्याको सरदर अनुपात भन्दा महिलाको जनसंख्या केहि बढी (५३%) रहेको छ। नगरपालिकामा २० वर्ष भित्रै प्रथम पटक विवाह गर्ने जनसंख्या जम्मा विवाहितको ७२% छ। त्यसमा पनि महिलाको मात्र हेर्दा ८२% र पुरूषको ५८% मात्र रहेको छ। यसबाट बाल विवाह गर्नेहरूमा महिला बढी भएको स्पष्ट देखाउँछ।

अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको जनसंख्या ३.६% रहेको छ, जो नेपाल र कर्णाली प्रदेशको औसत भन्दा बढी हो। यस नगरमा अचल सम्पति खासगरि घरजग्गामा स्वमित्व हुने महिलाहरु १९.३% रहेका छन्। यो नेपालको औसत (२३.८%) भन्दा केहि कम हो। नगरपालिका साक्षरता दर ७८% रहेको छ, जुन कर्णाली प्रदेश र राष्ट्रिय औसत भन्दा पनि बढी हो। तर महिलाको साक्षरता दर भने पुरूषको भन्दा १४.९% ले कम रहेकोछ जसले शिक्षामा विभेदको अवस्था कायमै रहेको झल्काउँछ।

नारायण नगरपालिकाले लैङ्गिक हिंसा तथा सामाजिक समावेशीकरण नीति २०८०मा सामाजिक समावेशी प्रणालीका माध्यमबाट समतामूलक र संवृद्ध समाजको निर्माण गर्ने सोचका साथ सामाजिक समावेशीकरणलाई सवै अवयवहरूमा मूलप्रवाहिकरण र आन्तरिकीकरण गर्ने लक्ष्य लिएको छ। राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीति २०७७ र यसको कार्यान्वयन कार्ययोजना, कर्णाली प्रदेशको लैससास रणनीति, १६ औं योजनाका कार्यक्रमहरू र नेपाल सरकारले प्रतिबद्धता गरेका अन्तराष्ट्रिय महासन्धिहरू समेतलाई ध्यानमा राखि लैससास विस्तृत कार्यान्वयन योजना तयार गरेर नारायण नगरपालिका लैङ्गिक समानता र समावेशी नगरपालिका बनाउने तर्फ कदम अगाडि बढाएको छ।

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

नगर प्रमुख

[1] राष्ट्रिय जनगणना २०७८

१. अन्तराष्ट्रिय तथा राष्ट्रिय प्रावधान

संयुक्त राष्ट्रसंघले मानव अधिकारका आधारभूत सिद्धान्तहरूलाई सदस्य राष्ट्रहरूमा परिपालना गराउँदै विभेद रहित, न्यायपूर्ण र समतामूलक शासन पद्धति विकास गराउन समय समयमा विभिन्न घोषणा तथा महासन्धिहरु पारित गरेको छ। यिनीहरूमा सबै किसिमका जातीय विभेद अन्त्य गर्ने सम्बन्धी अन्तराष्ट्रिय महासन्धि १९६५, नागरिक तथा राजनीतिक अधिकार सम्बन्धी अन्तराष्ट्रिय अनुवन्ध १९६६, महिला विरुद्धका सबै प्रकारका भेदभावहरू उन्मूलन गर्ने महासन्धि १९७९, बाल अधिकार सम्वन्धी महासन्धि १९८९, द्वन्द्ववाट महिला र बालबालिकाको संरक्षण गर्ने घोषणापत्र १९७४, महिला विरुद्ध हुने हिंसा उन्मूलन सम्बन्धी घोषणापत्र १९९३, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको अधिकार सम्बन्धी महासन्धि २००६, अन्तर्राष्ट्रिय श्रम संगठन महासन्धि नं. १६९, समान कामका लागि समान पारिश्रमिक सम्बन्धी महासन्धि १९५१ (आईएलओ महासन्धि १००) र रोजगार तथा व्यवसायमा हुने विभेद सम्बन्धी महासन्धि १९५८ १९५८ (आईएलओ महासन्धि १११), अन्तर्राष्ट्रिय श्रम सम्मेलनबाट जारी हिंसा र दुर्व्यवहार सम्बन्धी महासन्धि, २०१९ (सि १९०), लैङ्गिक समानता, अपाङ्गता तथा सामाजिक समावेशीकरणसंग वढी सम्बन्धित छन्। खासगरी जातीय विभेद अन्त्य गर्ने सम्बन्धी अन्तराष्ट्रिय महासन्धि १९६५ ले कानूनका नजरमा सबै समान रहेको र जात, रंग वा धर्मका आधारमा कसैलाई विभेद गर्न नपाइने कुरा स्पष्ट पारेको छ। महिला विरुद्ध हुने सबै प्रकारका भेदभावहरू अन्त्य गर्ने महासन्धि १९७९ तथा महिला विरुद्ध हुने हिंसा उन्मूलन सम्वन्धी घोषणापत्र १९९३ले महिला विरूद्ध गरिने भेदभाव, हिंसा, दुर्व्यवहार अन्त्य गरी महिलाहरूको समानताको हक स्थापना गर्न निर्देशित गर्दछ। महिला अधिकार र लैङ्गिक समानताका लागि बेजिङ्ग प्लाटफ़र्म कार्ययोजना १९९५ले मानवताका हिसावले महिलाहरूको समानतालाई अग्रता दिई उनीहरुमा शान्ती स्थापना गर्ने लक्ष्य लिएको छ। त्यसैगरी वाल अधिकार सम्बन्धी महासन्धि, १९८९ले बालबालिकाको अधिकार, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको अधिकार सम्बन्धी महासन्धि २००६ ले अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको अधिकारलाई संरक्षण गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ।

लैङ्गिक समानता अगाडि बढाउन महिला विरुद्ध हुने सबै प्रकारका भेदभावहरू अन्त्य गर्ने महासन्धि १९७९ महत्वपुर्ण रहेको छ। यस महासन्धिले महिला विरुद्ध हुने भेदभाव उन्मूलन गर्ने तथा महिला र पुरुषबीच वास्तविक समानता कायम गर्ने मुख्य उद्देश्य राखेको छ। महिलाका मानव अधिकारहरु संरक्षण र सम्बर्द्धन गर्ने एक महत्वपूर्ण अन्तराष्ट्रिय लिखित दस्तावेजको रुपमा यो महासन्धि रहेको छ । यस महासन्धिले महिलाको आर्थिक, सामाजिक, राजनैतिक जीवनको अधिकार, ग्रामीण महिलाको अधिकार, स्वास्थ्य लगायत अधिकार सुनिश्चित गरेको छ। संयुक्त राष्ट्रसंघको महिला विरुद्ध हुने भेदभाव उन्मूलन समितिले पक्ष राष्ट्रले पेश गर्ने प्रतिवेदनको सुनुवाई तथा विश्लेषण गरी प्रतिवेदनमाथि गर्ने टिप्पणीलाई निष्कर्ष प्रदान गर्ने गर्दछ। समितिको निष्कर्ष सुझावमा पक्ष राष्ट्रमा महिला विरुद्ध हुने भेदभाव उन्मूलन महासन्धि अन्तर्गतको उत्तरदायित्व कार्यान्वयनमा रहेका कमि कमजोरी तथा अभावहरुलाई औंल्याउने तथा महासन्धि अन्तर्गतको दायित्वहरु पालन गर्न आवश्यक सुझावहरु दिने काम गर्दछ।

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

नगर प्रमुख

संयुक्त राष्ट्रसंघले सन् २०३० सम्ममा हाँसिल गर्ने गरी घोषणा गरेको दिगो विकासका १७ वटा लक्ष्यहरू तथा १६९ सहायक लक्ष्यहरुमध्ये लक्ष्य ५ लैङ्गिक समानता हाँसिल गर्ने र सबै महिला, किशोरी र वालिकालाई सशक्त बनाउनेसंग सम्बन्धित छ। यसका सहायक लक्ष्यहरूले महिला तथा किशोरीहरू विरुद्ध हुने सबै प्रकारका विभेद, बेचबिखन, यौन शोषण, हिंसा, बाल विवाह अन्त्य गर्ने, सार्वजनिक सेवा तथा घर परिवारमा साझा जिम्मेवारी प्रवर्धन गर्ने, घरयासी कामको आर्थिक गणना गर्ने, राजनीतिक, आर्थिक र सार्वजनिक जीवनका सबै निर्णायक तहमा महिलाहरूको प्रभावकारी नेतृत्व र सहभागिता हुनुपर्ने कुरा स्पष्ट पारेको छ ।

संयुक्त राष्ट्रसंघबाट पारित मानव अधिकार, लैङ्गिक समानता, अपाङ्गता तथा सामाजिक समावेशीकरणसंग सम्बन्धित महासन्धिहरू, घोषणाहरू र दिगो विकास लक्ष्यले लिएका उदेश्य हाँसिल गर्न नेपालले आफ्ना प्रयासको थालनी गरिसकेको छ। नेपालले सबै किसिमका जातीय विभेद अन्त्य गर्ने सम्बन्धी अन्तरष्ट्रिय महासन्धि ३० जनवरी १९७१, महिला विरुद्ध हुने सबै प्रकारको भेदभाव उन्मूलन महासन्धि (सिड) २२ अप्रिल १९९१, बाल अधिकार सम्बन्धी महासन्धि १४ सेप्टेम्बर १९९०, र अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको अधिकार सम्बन्धी महासन्धि ७ मई २०१० मा अनुमोदन गरी यिनीहरूको कार्यान्वयनका लागि आवश्यक आधारहरू तयार गर्दै आएको छ। यसको लागि नेपालको संविधान, नीति, कानून तथा रणनीतिहरू अग्रगामी बनाउदै लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशी समाज बनाउन आधार तयार गरिएको छ।

नेपालको संविधान २०७२ को प्रस्तावनाले नेपाल एक बहुजातीय, बहुभाषिक, बहुधार्मिक, बहुसांस्कृतिक तथा भौगोलिक विविधता युक्त विशेषतालाई आत्मसात गरी विविधताका बीचको एकता, सामाजिक, सांस्कृतिक ऐक्यबद्धता, सहिष्णुता र सद्भावलाई प्रवर्धन गर्दै वर्गीय, जातीय, क्षेत्रीय, भाषिक, धार्मिक, लैङ्गिक विभेद र सबै प्रकारका जातीय छुविाछूतको अन्त्य गरी आर्थिक समानता, सम्बृद्धि र सामाजिक न्याय सुनिस्चत गर्न समानुपातिक समावेशी र सहभागितामूलक सिद्धान्तका आधारमा समतामूलक समाजको निर्माण गर्ने सङ्कल्प लिएको छ। नेपालको संविधानको धारा १८ ले समानताको हक, धारा २४ ले छुवाछुत विरुद्धको हक, धारा ३८ ले महिलाको हक, धारा ३९ ले बालबालिकको हक र धारा ४० ले दलितको हक सम्बन्धी व्यवस्था गरेको छ। धारा ३८ ले महिलालाई लैङ्गिक भेदभाव रहित समान वंशीय हक, सुरक्षित मातृत्व र प्रजननको हक, समानुपातिक सहभागिताको हक, सेवा तथा अवसरहरुमा साकारात्मक विभेद, सम्पति तथा परिवारमा समान दम्पती हकको व्यवस्था गरेको छ।

संविधानका यी हकहरूको संरक्षण तथा अन्तराष्ट्रिय महासन्धिहरूका प्रावधानहरूसंग तादम्यता राख्दै लैङ्गिक समानता र सामाजिक हिसाबले समावेशी समाज बनाउन नेपालमा आवश्यक नीति, कानून र रणनीतिहरू वनाई कार्यान्वयन थालिएको छ।

नेपाल सरकार, महिला बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालयले राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीति २०७७ जारी गरी लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीरणलाई राष्ट्रिय स्तरमा समान रुपले अगाडि बढाउने मार्ग

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

नगर प्रमुख

प्रसस्त गरेको छ। उक्त नीतिलाई कार्यान्वयन गर्न संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मंन्त्रालयले लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण रणनीति २०२१ तयार गरी स्थानीयकरणलाई अगाडि बढाएको छ। बालबालिकाहरूको अधिकारलाई व्यवस्थित र संरक्षित गर्न नेपाल सरकारले राष्ट्रिय बालबालिका नीति २०८० जारी गरिसकेको छ ।यस नीतिले बालबालिकाको उच्चत्तम हितलाई ध्यानमा राखी उनीहरूको सर्वाङ्गिण विकास तथा अधिकारको सम्मान, संरक्षण र प्रवर्धन गर्ने लक्ष्य लिएको छ। यसका लागि बालमैत्री वातावरण बनाउने र बालबालिकामा हुने सबै किसिमका हिंसा, दुरव्यवहार, शोषण र उपेक्षालाई अन्त्य गर्ने उदेश्य लिएको छ। त्यसैगरी नेपाल सरकारले बाल विवाह अन्त्यका लागि राष्ट्रिय रणनीति २०८० तयार गरी सन् २०३० सम्ममा बाल विवाह अन्त्य गर्ने लक्ष्य लिएको छ। यसबाट बालबालिकाको सर्वाङ्गिण विकासका लागि वातावरण बन्ने र उनीहरूको संबृद्धिमा योगदान पुग्ने अपेक्षा राखिएको छ।

नेपाल सरकारले अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू सम्बन्धी राष्ट्रिय नीति २०८० तयार गरेको छ। जसमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको सम्मान र अधिकारको प्रवर्धन गर्दै समावेशी र समतामूलक समाज निर्माण गर्ने परिदृष्य लिएको छ। अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको सबै तहमा समानुपातिक सहभागिता र पहुँच सुनिस्चित गरी उनिहरूको आर्थिक तथा सामाजिक अधिकारका लागि सशक्तीकरण गरी ससम्मान जीवन यापनको अवसर बनाउने यो नीतिको लक्ष्य हो। यो नीतिले अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई सक्षम, सबल र प्रतिस्पर्दी नागरिक बनाउदै आर्थिक र सामाजिक रूपमा सशक्तीकरण गर्ने, भौतिक पूर्वाधार, यातायात र संचारलाई अपाङ्ग मैत्री बनाई समतामूलक समावेशी शासन व्यवस्था प्रवर्धन गर्ने उदेश्य लिएको छ।

महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालयले राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीति २०७७को कार्यान्वयन कार्ययोजनाले बनाई राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीतिलाई कार्यमा परिणत गर्न क्रियाकलापहरू समेटी कार्यान्वयनमा संघ, प्रदेश र स्थानीय तह तथा सहयोगी निकायहरूको भूमिकालाई स्पष्ट पारेको छ ।

राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीति २०७७ले लैङ्गिक समानतायुक्त राष्ट्र बनाउने दिर्घकालिन सोच लिएको छ। यसका लागि सबै क्षेत्रमा महिलाहरूको अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिस्चित गर्दै आर्थिक तथा सामाजिक रूपान्तरणद्वारा लैङ्गिक समानता प्रवर्धन गर्ने दूरदृष्टि राखेको छ। लैङ्गिक समानता नीति २०७७ले चारवटा उदेश्यहरू १) महिला, किशोरी तथा बालिकाको सामाजिक तथा आर्थिक विकासका लागि नीतिगत र संरचनागत व्यवस्था, २) लैङ्गिक भेदभाव, हिंसा, शोषण अन्त्य गरी समानता र लैङ्गिक मुल्यमान्यतामा आधारित समाज स्थापना, ३) लैङ्गिक उत्तरदायी शासन पद्धति र ४) महिलाको आर्थिक सशक्तीकरण रहेका छन्। यिनै उदेश्यहरूलाई प्रभावकारी रुपमा हाँसिल गर्न कार्यान्वयन कार्ययोजनाले क्रियाकलापहरू सुझाएको छ।

संवैधानिक प्रावधान र राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीति कार्यान्वयनलाई अगाडि बढाउन नेपाल सरकारले आवश्यक ऐन कानूनहरू निर्माण गर्दै आएको छ। बालबालिका सम्बन्धी ऐन २०७५, अपाङ्गता भएका व्यक्तिको अधिकार सम्बन्धी ऐन २०७४, बोक्सीको आरोप (कसुर र सजाय) ऐन २०७२, कार्यस्थलमा हुने

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

नगर प्रमुख

यौनजन्य दुर्व्यवहार (निवारण) ऐन २०७१, जातीय तथा अन्य सामाजिक छुवाछूत र भेदभाव (कसूर तथा सजाय) ऐन २०६८, घरेलु हिंसा (कसूर र सजाय) ऐन २०६६, र महिला, दलित, जनजाती, मधेशी आयोग गठन सम्बन्धी अलग अलग ऐनहरू लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशिकरणलाई प्रवर्धन गर्नका लागि महत्वपूर्ण रहेका छन्।

राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीति २०७७ लाई आधार मानी कर्णाली प्रदेश सरकारले आफ्नो प्रदेशको लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण नीति २०७८ तयार गरी स्थानीयकरणलाई अगाडि बढाएको छ। कर्णाली प्रदेशका नीतिले पाँच उदेश्य राखी यसलाई हाँसिल गर्न १६ वटा रणनीतिहरू तथा ११० कार्यानीतिहरू सुझाएको छ। लैङ्गिक समानता र समावेशीकरणका लागि नीतिगत र संरचनागत व्यवस्था गर्ने, महिला तथा बञ्चितीमा परेका व्यक्तिहरूको आर्थिक तथा सामाजिक सशक्तीकरण गर्ने, विभेद, हिंसा, शोषण जस्ता हानिकारक सामाजिक परम्परा र संस्कारको अन्त्य गर्दै समानता र समावेशी शासन पद्धति प्रवर्धन गर्ने कर्णाली प्रदेशले लिएका उदेश्यहरू राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीति २०७७ लिएका उदेश्यसंग समान रहेको छ। कर्णाली प्रदेशको लैससास नीतिले लिएको उदेश्यमा जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, यूवा र बालबालिकाहरूको अनुभव, ज्ञान, सीप र सिर्जनशीलताको उपयोग गरी विकासमा योगदान पुर्याउने थप रहेको देखिन्छ।

कर्णाली प्रदेश सरकारको नीतिले लिएका उदेश्य प्राप्तीका लागि ऐन कानूनमा परिवर्तन, नेतृत्वमा महिलाको समानुपातिक प्रतिनिधित्व अभिबृद्धि, प्रदेश तथा स्थानीय तहमा लैससास शाखा स्थापना, सेवामा समानुपातिक नियुक्ती, कार्यस्थलमा स्तनपान कक्ष, कार्यालय समयमा लचकता, अपाङ्ग मैत्री संरचनाका लागि मापदण्ड निर्माण, लैङ्गिक तथा अपाङ्गता समावेशी शिक्षा सम्बन्धी विद्यालयको पाठ्यक्रम, खण्डिकृत तथ्याङ्क व्यवस्थापन, महिलाको घरभित्रको कामको आर्थिक गणना, महिलाको संपतिमाथिको हक प्रवर्धन जस्ता महत्वपूर्ण कार्यनीति रहेको छ।

१.२. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणसंग सम्बन्धित मानव अधिकारका सिद्धान्तहरू

देहाएका मानव अधिकारका सिद्धान्तका आधारमा नारायण नगरपालिकाको लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावशीकरण नीति विस्तृत कार्यान्वयन योजना तयार गरिएको छ ।

१. विभेद रहितः यो विस्तृत कार्यान्वयन योजना कार्यान्वयनका सिलसिलामा महिला, पुरुष, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसङ्ख्क, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका नागरिक तथा पिछडिएका क्षेत्र तथा समुदाय, जातजाती, आर्थिक, सामाजिक अवस्था वा अन्य कुनैपनि आधारमा भेदभाव गरिने छैन।

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

नगर प्रमुख

CamScanner

२. सारभूत समानताः यो विस्तृत कार्यान्वयन योजनाले लैङ्गिक समानताको सवालमा सारभूत समानता जस्तै भूमिका, उत्तरदायित्व अधिकार र परिणाममा समानताको सिद्दान्तलाई आत्मसात् गरेको छ ।

३. कोहि पछाडि नछुटुनः दिगो विकास लक्ष्यको कोहि पनि पछाडी नछुटुन् भन्ने अवधारणालाई यस विस्तृत कार्यान्वयन योजनाले अवलम्बन गरेको छ ।

४. अर्थपुर्ण सहभागितः यो विस्तृत कार्यान्वयन योजनाले नगरपालिकाको हरेक विकास कार्यक्रममा सबै लिङ्ग, वर्ग, जाति क्षेत्र तथा समुदायको समानुपातिक आधारमा अर्थपुर्ण सहभागिता सुनिश्चित गरेको छ ।

५. उत्तरदायित्व तथा जवाफदेहिताः यो विस्तृत कार्यान्वयन योजना कार्यान्वयनको क्रममा आउन सक्ने हरेक अवस्थामा नगरपालिकाका प्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरु सम्बन्धित क्षेत्रका जनतासँग जवाफदेही हुने कुरालाई अङ्गीकार गरेको छ ।

६. शून्य सहनशीलताः यो विस्तृत कार्यान्वयन योजनाले नगरपालिका भित्र हुने लैङ्गिक तथा सबै प्रकारका विभेद र हिंसाका घटनाहरुमा शून्य सहनशिलताको नीति अङ्गीकार गरेको छ ।

७. कसैलाई पनि हानी नपुर्याउनेः यस विस्तृत कार्यान्यिन योजनाले समेटेका गतिविधिले कसैलाई पनि हानी वा क्षति नपुर्याउने सिद्धान्त अवलम्बन गरेको छ ।

१.३. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण नीति तथा रणनीतिमा भएका प्रावधान र स्थानीय तहवाट समेट्न पर्ने थप विषयहरू

नेपाल सरकार, महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालयले तयार गरेको राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीति २०७७ र यो नीति कार्यान्वयनका लागि तयार गरेको कार्यान्वयन कार्ययोजना तथा कर्णाली प्रदेशले तयार गरेको लैससास नीति २०७८का वीचमा धेरै कुरामा तादम्यता देखिन्छ । यसका चार वटा उदेश्यमा समानता देखिन्छ । यी चारवटा वाहेक कर्णाली प्रदेशको नीतिमा जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, यूवा तथा वालबालिकाको ज्ञान, सीप, क्षमता र श्रृजनशीलताको उपयोग गर्ने उदेश्य थप गरेको देखिन्छ ।

नारायण नगरपालिकाले पनि लैङ्गिक हिंसा तथा सामाजिक समावेशीकरण नीति २०८० तयार गरी कार्यान्वयनको प्रयास थालेको छ। नगरपालिकाको लैङ्गिक हिंसा तथा सामाजिक समावेशीकरण नीति २०८०ले सामाजिक समावेशी प्रणालीका माध्यमबाट समतामूलक र संवृद्ध समाजको निर्माण गर्ने सोचका साथ सामाजिक समावेशीकरणलाई प्राथमिकता दिएको छ। राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीति २०७७ तथा कर्णाली प्रदेशको लैससास नीति २०७८ले लिएको उदेश्य अनुसारका लैङ्गिक भेदभाव, हिंसा, शोषण अन्त्य गरी समानता कायम गराउने, लैङ्गिक मुल्यमान्यतामा आधारित समाज स्थापना गर्ने, शासकीय पद्धतिलाई लैससास मैत्री बनाउने र महिलाको आर्थिक सशक्तीकरणवाट लैङ्गिक समानता अभिवृद्धि गर्ने पक्ष नगरपालिकाको लैङ्गिक हिंसा तथा सामाजिक समावेशीकरण नीतिका केहि बुँदाहरूले समेटेको भएपनि यसलाई प्राथमिकताका

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

साथ विषयगत क्षेत्रका रूपमा अगाडि बढाउन विस्तृत कार्यान्वयन योजनामा समेटिनु पर्दछ। तसर्थ नारायण नगरपालिकाको लैङ्गिक हिंसा तथा सामाजिक समावेशीकरण नीति २०८०, कर्णाली प्रदेशको लैससास नीति तथा राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीति २०७७ को कार्यान्वयन योजना, १६औं योजनाले लैससासका लागि तोकेका कार्यक्रमहरू र सरोकारवालाहरूको परामर्श समेतलाई समेटेर यो लैससास नीति विस्तृत कार्यान्वयन योजना तयार गरिएको छ।

१. ४. सोहौं योजनाको प्रावधान

नेपाल सरकारको वि.स. २१०० सम्मको दिर्घकालिन लक्ष्य **"संबृद्ध नेपालः सुखि नेपाली"** लाई योगदान पुर्याउने गरि २०८१/८२ देखि २०८५/८६ सम्मका लागि सोहौं योजना बनेको छ। नेपालको संविधानको समानुपातिक समावेशी र सहभागितामूलक सिद्धान्तका आधारमा समतामूलक समाजको निर्माण गर्ने सङ्कल्पलाई आत्मसात् गर्दै १६औं योजनाको परिच्छेद ८मा लैङ्गिक समानता, सामाजिक न्याय र सामावेशी समाजलाई राखिएको छ। १६औं योजनाले वाल विवाह, वहु विवाह, यौनिक तथा लैङ्गिक अल्पसंख्यकहरूको जवरजस्ती विवाह, छाउपडी, बोक्सी आरोप जस्ता हानिकारक परम्परा, लैङ्गिक हिंसा, विभेद र शोषणको अन्त्य, सिमान्तकृत वर्गको आर्थिक तथा सामाजिक सशक्तीकरण र उनीहरूको अर्थपूर्ण सहभागिता, महिलाको कामको सन्मान र आर्थिक गणनालाई चुनौतिको रूपमा स्वीकार गरेको छ ।

यी चूनौतीलाई संवोधन गर्न यस १६ औं योजनाले लैङ्गिक समानता, सशक्तीकरण, सामाजिक न्याय र समावेशीकरणलाई आन्तरिकीकरण, मूलप्रवाहिकरण र स्थानीयकरण गर्ने, तहगत र क्षेत्रगत समन्वय, सहकार्य र साझेदारी प्रवर्धन गर्ने, लक्षित समुदायको अर्थपूर्ण सहभागिता सूनिस्चित गर्ने, तथ्यप्रमाणका आधारमा निर्णय लिने प्रणालीको विकास गर्ने, सकारात्मक विभेदका नीति अवलम्वन गर्ने रणनीति अघि सारेको छ।

१६औं योजनाले लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरणलाई कार्यान्वयन गर्न प्रशासकीय प्रवन्ध तथा नीतिगत एवं कानूनी सुधार, अन्तराष्ट्रिय प्रतिवद्धता तथा राष्ट्रिय कार्ययोजना कार्यान्वयन, लक्षित वर्गको पहिचान तथा वर्गीकरण र उनीहरुका लागि विशेष कार्यक्रम, अपाङ्ग मैत्री जीवन सहजीकरण, वाल अधिकार संरक्षण तथा प्रवर्धन, लक्षित वर्ग विशेष सामाजिक विकास तथा एकीकरण, तथ्य र प्रमाणमा आधारित सूचना व्यवस्थापन, अनुगमन, मुल्याङ्कन प्रणाली, दलित सशक्तीकरण, सामाजिक जागरण तथा सचेतनामूलक अभियान, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, बालबालिका, जेष्ठ नागारिक तथा लैङ्गिक मैत्री संरचना जस्ता कार्यक्रमहरू समावेश गरेकोछ।

१६औं योजनाले यसको अन्त्यसम्ममा हाँसिल गर्ने परिमाणात्मक लक्ष्य समेत निर्धारण गरेको छ। खासगरी बि.सं. २०८५/८६ सम्ममा यस योजनाले लैङ्गिक विकास सूचकाङ्क ०.८८५बाट ०.९६७, लैङ्गिक सशक्तीकरण मापन सूचकाङ्क ०.४६बाट ०.५९, सामाजिक सशक्तीकरण सूचकाङ्क ०.५८बाट ०.६५, जीवनकालमा शारीरिक वा मानसिक वा लैङ्गिक हिंसा पिडित महिला २३.४%बाट २०%, महिलाको प्रतिनिधित्व संघीय

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

नगर प्रमुख

संसदमा ३३.६% बाट ४०%, प्रदेश संसदमा ३४.५%बाट ४०%, स्थानीय तहमा ४०.९%बाट ४५%, सार्वजनिक सेवामा महिलाको प्रतिनिधित्व २९.५%बाट ३५%, घर जग्गामा स्वमित्व भएका महिला २३.८%बाट ३५%, श्रमशक्तीमा महिलाको सहभागिता दर २६.३%बाट ३५%, सार्वजनिक सेवाको नीति निर्माण तहमा महिला १३.७%बाट २०%, लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट ४०%बाट ५०%, विद्यालय वा कार्यस्थलमा महिनावारीका कारण अनुपस्थित हुने महिला ९.४%बाट ४% पुर्याउने लक्ष्य निर्धारण गरेको छ।

राष्ट्रिय स्तरमा बनेका योजनाका कार्यक्रमहरू स्थानीय तहले कार्यान्वयन गरेर नै लक्ष्य हाँसिल गरिने भएकाले स्थानीय तहको लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण नीति कार्यान्वयनको लागि बनाइने विस्तृत कार्यान्वयन योजनाले १६औं योजनाले समेटेका कार्यक्रम तथा लक्ष्य हाँसिल गर्न योगदान पुर्याउने कुरालाई ध्यानमा राखेर क्रियाकलापहरू राखिनु जरुरी छ।

२. कार्य योजनाको आवश्यकता, उदेश्य, विधि र प्रकृया

लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण **"संबृद्ध नेपाल सुखी नेपाली"** भन्ने नेपाल सरकारले निर्धारण गरेको दिर्घकालिन लक्ष्यको महत्वपूर्ण आयाम हो। लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरणले सबै मानिसहरूको आत्मसम्मान उच्च गराउँछ र विकास र शान्ति अभियानमा सबैको योगदान बढ्दछ। समानता र समावेशीकरणले कोही दुःखी नहुने वातावरण बन्दछ र सबैलाई खुसी मिल्दछ। त्यसैले नेपालको संविधान २०७२को मर्म र अन्तराष्ट्रिय स्तरमा नेपालले गरेका प्रतिबद्धता अनुसार नेपालका तिनै तहका सरकारले लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण प्रवर्धनका लागि आवश्यक नीति, ऐन, नियम र रणनीति निर्माण गरी कार्यान्वयनको तयारी गरिसकेका छन्। लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण रणनीति अनुसार गरिने कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने जिम्मेवार निकाय स्थानीय तह भएकाले स्थानीय तहले के कस्ता क्रियाकलापहरू कार्यान्वयन गर्ने भन्ने कुरामा स्पष्ट हुन जरूरी छ। नारायण नगरपालिका आफै र नगरपालिका क्षेत्र भित्र लैससासमा काम गर्ने सबै संघ संस्थाहरू बीच लैससास सम्बन्धमा साझा बुझाई र लैङ्गिक समानाता र सामाजिक समावेशीकरणमा तय गरिएका लक्ष्य हाँसिल गर्न संचालन गरिने विस्तृत क्रियाकलापहरू पनि साझा हुन जरूरी छ। यसले कार्यान्वयनमा एकरुपता ल्याई उदेश्य हाँसिल गर्न सजिलो बनाउँछ । त्यसैले लैससास नीति कार्यान्वयनका लागि सबै सरोकारवालाहरूको सहभागितामा यो लैससास नीति विस्तृत कार्यान्वयन योजना तयार गरिएको हो।

यस विस्तृत कार्यान्वयन कार्यायोजनाको मूख्य उदेश्य नारायण नगरपालिकाको लैङ्गिक समानता, अपाङ्गता तथा सामाजिक समावेशीकरण ऐन र नीति तथा रणनीति कार्यान्वयन गर्ने साझा आधार तयार गर्ने अपेक्षा गरिएको छ।

यसका विशिष्ठ उदेश्यहरू-

CamScanner

क) लैससास नीति तथा रणनीतिलाई कार्यान्वयन गर्न आवश्यक स्रोत व्यवस्थापन तथा क्रियाकलापहरूलाई समान र निरन्तर संचालन गर्नका लागि नगरपालिकालाई सहजीकरण गर्ने ।

ख) लैससास नीति तथा रणनीतिलाई कार्यान्वयन गर्न साझा विस्तृत क्रियाकलापहरू तयार गरी लैससासका सवाललाई मुलप्रवाहिकरण गर्न यस क्षेत्रमा काम गर्ने संघसंस्थाहरुलाई सक्षम बनाउने।

ग) लैससास कार्यान्वयनमा गरिएका प्रयासलाई सुदृढ गर्न, समिक्षा गर्न र अनुगमन गर्न नगरपालिकालाई सक्षम बनाउने।

मौजुदा दस्तावेजहरूको विश्लेषण, नगर कार्यपालिका र सरोकारवालाहरूको प्रत्यक्ष योगदान र लैससास क्षेत्रका विज्ञहरूको अनुभव समेतको संयुक्त प्रयासबाट यो लैससास नीति २०८० विस्तृत कार्यान्वयन योजना तयार गरिएको छ ।

क) लैससाससंग सम्बन्धित दस्तावेजहरूको अध्ययनः लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण रणनीति विस्तृत कार्यान्वयन योजना निर्माणका क्रममा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणका क्षेत्रमा भएका अन्तराष्ट्रिय प्रावधानहरु, नेपालको संविधान २०७२, राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीति २०७७, राष्ट्रिय बालबालिका नीति २०८०, अपाङ्गता भएका व्यक्तिको अधिकार सम्बन्धी नीति २०८०, १६ औं योजना, स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४मा भएको लैससाससंग सम्बन्धित प्रावधानहरु, दिगो विकास लक्ष्य ५, कर्णाली प्रदेशको लैससास नीति २०७८, नारायण नगर पालिकाको लैससास नीति मुलप्रवाहिकरण रणनीतिक योजना, नगर पालिकाको वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम र बजेट, राष्ट्रिय जनगणना २०७८का लैङ्गिक समानता सम्बन्धी तथ्याङ्क आदि अध्यायन तथा विश्लेषण गरि वस्तुगत अवस्था र विस्तृत कार्यान्वयन योजनाको आवश्यकताको आधार र औचित्यता स्पष्ट पारिएको थियो।

ख) नगर स्तरीय सरोकारवालासंगको परामर्श गोष्ठीः

यो कार्यान्वयन योजना निर्माणको क्रममा नारायण नगर कार्यपालिकाका सदस्यहरू, नगरपालिकाका कर्मचारीहरु र नगरपालिका क्षेत्रमा लैससासमा काम गर्ने संघसंस्थाहरू तथा अन्य सरोकारवालाहरूसँग एकदिने छलफल तथा अन्तरक्रिया गरी लैससास विस्तृत कार्यान्वयन योजनाका मूख्य विषयगत क्षेत्र र क्रियाकलापहरू निर्धारण गरिएकोछ। यसैगरी महिला तथा बालबालिका शाखाका कर्मचारीहरूसंग थप छलफल गरी पालिकास्तरबाट भएका लैससास कार्यान्वयनका प्रयासहरू, त्यससंग सम्बन्धित अन्य दस्तावेजहरू, लैङ्गिक वजेट कोड राख्ने अभ्यास तथा अन्य असल अभ्यासहरू लगायतका विषयहरूबारे जानकारी लिइ यस कार्ययोजनामा समेट्न सकिने विषयवस्तुको जानकारी लिइएको थियो।

ग) लैससास विस्तृत कार्यान्वयन योजनाको मसौदाः नगर पालिकाको परामर्श गोष्ठी तथा अन्य छलफलका सुझावहरू, मौजुदा नारायण नगरपालिकाको लैससास नीति, राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीति २०७७ को कार्यान्वयन योजना, १६ योजनाका प्राथमिक कार्यक्रमहरू, कर्णाली प्रदेशको लैससास रणनीति समेतलाई

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

नगर प्रमुख

CamScanner

ध्यानमा राखी विस्तृत कार्ययोजनाको मस्यौदा तयार गरिएको छ । मस्यौदा कार्ययोजना सरोकारवालाहरूको अध्यायनका लागि पृष्ठपोषण गोष्ठि भन्दा एक हप्ता अगाडि नै उपलब्ध गराएको थियो ।

घ) लैससास विस्तृत कार्यान्वयन योजनाको मस्यौदामाथि छलफलः मस्यौदालाई अन्तिम रूप दिने सम्बन्धमा नगरपालिकाले शुरू परामर्श गर्दा सहभागी भएका सरोकारवालाहरूसँग पुनः एक दिनको छलफल आयोजना गरी विस्तृत कार्ययोजनाका विषयवस्तुहरू खासगरि विषयगत क्षेत्र र यस अन्तर्गत रहेका क्रियाकलापहरूमा अन्तिम सुझावका लागि छलफल गरिएको छ। सोही बमोजिम प्राप्त सुझावहरूलाई थप स्पष्ट पार्दै नगर पालिकाको समग्र परिवेश एवम् आवश्यकता र औचित्यता अनुसार थपघट गरी यो विस्तृत कार्यान्वयन योजनालाई अन्तिम स्वरुप दिइएको छ ।

ङ) नगर कार्यपालिकाबाट स्विकृतः नगरपालिकाले लैससास विस्तृत कार्यान्वयन योजनाको गहन अध्ययन गरी कार्यपालिकाको मिति........................ को बैठकबाट यो लैससास विस्तृत कार्यान्वयन योजना पारित गरी लागू गरिएको छ।

३. सरोकारवालाको नक्साङ्कन

लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण नीति विस्तृत कार्यान्वयन योजनाको प्रभावकारी कार्यान्यनका लागि लैससासका क्षेत्रमा चासो राख्ने र प्रभाव पार्नसक्ने यस नगरपालिका क्षेत्रका विभिन्न सरकारी निकाय, विकास साझेदार तथा गैर सरकारी साझेदारहरु, सामुदायिक संस्थाहरु र नागरिक संस्थाहरुलाई मुख्य सरोकारवाला पहिचान गरी उनीहरूको भूमिका निम्न बमोजिमका राखिएको छ।

मुख्य सरोकारवाला	लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण मूलप्रवाहीकरणको लागि सरोकारवालाको भूमिका
• नारायण नगरपालिका	• लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी नीति, रणनीति, कार्यविधि, कार्ययोजना निर्माण गर्ने । • लैससासको लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गर्ने । • योजना, कार्यक्रम तथा बजेटको अनुगमन तथा मुल्याङ्कन गर्ने । • लैससास क्षेत्रमा काम गर्ने संस्थाहरु बिचमा समन्वय गर्ने ।
• लैससास कार्यन्वयन समिति	• नगरपालिकामा निर्माण हुने सबै प्रकारका ऐन, कानून, कार्यविधि तथा दस्तावेजमा लैससासको विषयवस्तु समावेश गरी मुलप्रवाहीकरण गर्ने। • योजना तथा बजेट तर्जुमा गर्दा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण का समस्या समाधान गर्न प्राविधिक सहयोग गर्ने। • लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण रणनीतिलाई प्रभावकारी रुपमा कार्यन्वयन गर्न नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह गर्ने र अन्य सरोकारवाला निकाय सँग प्रभावकारी समन्वय गर्ने।
• न्यायिक समिति	• नगरपालिका तहमा आएका आफ्ना अधिकार क्षेत्र भित्रका सवालहरुमा

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

नगर प्रमुख

	निर्णय लिने र अन्य मुद्धाहरुमा सम्बन्धित निकायमा सिफारिस गर्ने । • सबै वडा तहमा मेलमिलाप केन्द्र संचालन गर्न सहजीकरण गर्ने। • लैससास विस्तृत कार्यान्वयन योजना अनुगमन कार्यदल गठन गर्ने र कार्यदलको अनुगमन प्रतिवेदन ग्रहण गर्ने।
• महिला बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक शाखा	• लैससास सम्बन्धी बनेका नीति तथा रणनीति अनुसारका योजना कार्यान्वयन गराउने। • महिला, बालबालिका तथा लक्षित वर्गको क्षमता विकासका कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने। • लैससासको शीर्षकमा विनियोजन भएको बजेटको समयमा नै खर्च गर्ने। • लैससासको लागि भएका राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय प्रतिवद्धताहरुको कार्यान्वयनमा नेतृत्वदायी भूमिका खेल्ने।
• वडा समिति	• वडा तहको लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी खण्डिकृत तथ्याङ्क संकलन र व्यवस्थापन गर्ने। • योजना छनौट प्रक्रियामा महिला तथा लक्षित वर्गसंग छुट्टाछुट्टै छलफल गरी उनीहरुको व्यावहारिक र रणनीतिक आवश्यकताको आधारमा योजनाको प्राथमिकीकरण गर्ने। • टोल स्तरमा लैससास सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम संचालन गर्ने।
• मेलमिलापकर्ता	• वडा स्तरमा हुने विवादको समाधाग तथा समाधान हुन नसक्ने मुद्धालाई न्यायिक समिति तथा अन्य निकायमा सिफारिस गर्ने।
• टोल विकास सस्था	• टोलमा संचालन हुने विकास निर्माण, योजना तर्जुमा तथा कार्यान्यिनमा महिला तथा लक्षित वर्गको सहभागिताको सुनिश्चित गराउने। • टोलमा बसोबास गर्ने गरिव, अपाङ्गता भएका व्यक्ति तथा बेरोजगार व्यक्तिहरुको तथ्याङ्क संकलन र व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने। • सबै प्रकारका हिंसा तथा सामाजिक कु-प्रथा रोक्न सचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गर्ने। • आफ्नो टोललाई लैससासमैत्री तथा वातावरणमैत्री बनाउन कार्यक्रम संचालन गर्ने।
• महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक सेवा केन्द्र (जिल्ला प्रहरी कार्यलय)	• हिंसा तथा दुर्व्यवहारबाट पीडितको उद्धार, मनोविमर्श, आवासीय अस्थायी संरक्षण तथा पुनःस्थापना, स्वास्थ्य उपचार तथा सुरक्षा सेवा र दोषि उपर कार्वाही गर्ने।
• नागरिक समाज	• महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेका समुहहरुका लागि सामाजिक परिचालनका क्रियाकलापहरुमा सहयोग गर्ने। • समावेशी सवालमा आवाज उठाउने र सामाजिक विभेद तथा कुरीति विरुद्ध

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

नगर प्रमुख

	जनचेतनामुलक कार्यक्रम गर्ने। • सरकारले गर्ने क्रियाकलापहरूलाई लैङ्गिक मैत्री र समावेशी वनाउन वकालत र रखवाली गर्ने।
• महिला तथा बालिकाका क्षेत्रमा काम गर्ने गैससासहरु (आवाज, स्याक नेपाल, सहकर्मी समाज, सोसेक, किर्डाक नेपाल, टि.पो.ओ, सि.एम.सी, सशक्त महिला समृद्ध नेपाल कार्यक्रम)	• नगरपालिकाको लैससास रणनीति कार्यान्वयनका लागि प्राविधिक सहयोग गर्ने। • नगरपालिकाको लैससास नीति तथा रणनीतिले प्राथमिकतामा राखेका कार्यक्रमहरुलाई प्रभावकारी रुपमा संचालन गर्ने। • महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेका समुहहरुका लागि आर्थिक प्राविधिक र व्यावसायिक सहयोग पर्याउने। • महिलाको उधमशीलता विकासका लागि लगानी तथा क्षमता विकास गर्ने। • लैङ्गिक हिंसा, सामाजिक विभेद, कु-प्रथा र अन्याय हटाउन सचेतनामुलक कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने।

४. स्थानीय सरकारको बजेट बिनियोजनको प्रक्रिया र आधार

नारायण नगरपालिकाले नेपाल सरकारले तय गरेको स्थानीय तहले वार्षिक योजना तथा बजेट तयार गर्दा पालना गर्नुपर्ने ७ चरणहरूलाई अनुशरण गर्दै आएको छ। नगर उप-प्रमूखको नेतृत्वमा रहेको योजना तर्जुमा समितिले आवश्यक पूर्व तयारी, बजेटको स्रोत आँकलन तथा प्राथमिकता क्षेत्र तय गरी टोल तथा वडा स्तरीय माग संकलन गर्न परामर्श छलफल गर्दै आएको छ। टोलबाट माग सूची बनेपछि वडा स्तरमा प्राथमिकीकरण गरी योजना समितिमा पेश हुने र सोहि सूचीका आधारमा योजना समितिले उपलब्ध स्रोत र प्राथमिकताका आधारहरूलाई ध्यानमा राखी योजना तयार गर्ने गरेको छ।

नारायण नगरपालिकाले योजना छनौट गर्दा संघीय सरकारको दिर्घकालिन लक्ष्य, संघ तथा कर्णाली प्रादेश सरकारको आगामी वर्षको नीति तथा कार्यक्रम र बजेट, कर्णाली प्रदेशको प्रथम आवधिक योजना, दिगो विकास लक्ष्य, नगरपालिकाको आवधिक योजना र नीति तथा कार्यक्रमले निर्धारण गरेको प्राथमिकता, टोलवस्ती तथा वडा स्तरबाट आएका प्रथमिकता, संघ र प्रदेशको क्षेत्रगत प्राथमिकता समेतलाई ध्यानमा राखी योजना तयार गरेको छ। तर टोल तथा वस्ती स्तरबाट माग हुने सुचीमा लैङ्गिक रुपान्तरण र सामाजिक समावेशीकरण प्रवर्धन भन्दा पनि भौतिक पूर्वाधार सम्बन्धी माग बढी आउने हुँदा लैससासलाई विकासको आधारको रूपमा समुदाय स्तरमै चेतना बढाउन थप मेहनत गर्न जरुरी देखिन्छ ।

योजना समितिले तयार गरेको योजना तथा बजेट नगर सभाबाट पारित भएपछि नगर प्रमूखबाट प्रमूख प्रशासकीय अधिकृतलाई कार्यान्वयनका लागि कायदिश दिने काम हुन्छ र कार्यान्वयन अगाडि बढ्छ ।

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

नगर प्रमुख

नगरपालिकाले योजना कार्यान्वयनमा जिम्मेवारी अनुसार वडा र नगरपालिका तथा सम्बन्धित सरोकारवालाहरूको सहभागितालाई अनिवार्य गर्दै आएको छ।

५. स्थानीय सरकारको लैंससास कार्यान्वयन कार्य योजना र वार्षिक योजनाको सम्बन्ध र अवस्था

नारायण नगरपालिकाको विगत २ वर्षको नीति तथा कार्यक्रम र बजेटलाई लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणका केहि प्रयासहरू थालेको छ। आ.व. २०८१/८२को नीति तथा कार्यक्रमले लैङ्गिस समानता र सामाजिक समावेशीकरणलाई संवोधन गर्ने केहि बुँदाहरू समेटेको छ। नगरपालिकाले यी क्षेत्रका लागि केहि बजेट पनि विनियोजन गरी लैङ्गिक हिंसा न्यूनिकरण, समानता र सामाजिक समावेशीकरणलाई अगाडि वढाएको छ।

आ.व. २०८१/८२ को नीति तथा कार्यक्रममा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशिकरण अभिवृद्धिका लागि केहि विषयवस्तुहरू समावेश गरिएको छ। लैङ्गिक समानता, महिला सशक्तीकरण र सामाजिक समावेशीकरण, जोखिममा रहेका महिलासंग उपमेयर, दलित, जनजाती, अपाङ्गता महिला आर्थिक तथा सामाजिक सशक्तीकरण र विपन्न वर्गको सीप तथा उद्यमशीलता, विभेद रहित समाज, महिला तथा वालवालिका हिंसा विरूद्ध ११ वटै वडामा अभियान, महिला वडा सदस्यको अगुवाइमा वडा स्तरीय महिला संजाल जस्ता विषयहरू नारायण नगरपालिकाको नीति तथा कार्यक्रममा समेटिएको छ।

नारायण नगरपालिकाले लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट (GRB)निर्देशिका अनुसार संकेत राखी विश्लेषण गर्ने थालनी गरिसकेको छैन। आ.व.२०८०/८१ बजेटमा लैससास उपक्षेत्र तोकेर बजेट राखिएको छ। तर आ.व. २०८१/८२ को बजेटमा उपक्षेत्रमा नराखिएकोले क्रियाकलापहरुलाई हेरेर मात्र लैससास लक्षित हो होइन छुट्याउन सकिन्छ। आ.व.२०८०/८१ कार्यक्रम तथा बजेटमा लैससास उपक्षेत्रमा राखिएका बजेट भित्र पनि महिला, वालवालिका र अपाङ्गता सहयोगी क्रियाकलापको अलावा शाखा व्यवस्थापन, क्याम्पस हरियाली, जेष्ठ नागरिक सन्मान तथा दाह संस्कार जस्ता क्रियाकलाप समेत समावेस रहेका छन्।

यस नगर पालिकाले आ.व. २०८०/८१मा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण उप-क्षेत्र अन्तरगत रहेको बजेट भित्र खासगरी लैङ्गि समानता र समावेशीकरणलाई रूपान्तरण तथा प्रवर्धन खास गरी महिला, वालबालिका र दालित तथा जनजातीको विकास र सशक्तीकरणसंग सम्बन्धित जम्मा रू. १५,२५,०००। बजेट विनियोजन गरेको थियो। यो कुल बजेट (रू. ५९,८१,२७,४२९।)को ०.३% र कुल पूँजीगत बजेट (रू. १४,५३,२३,५००।)को १% हो। नगरपालिकाको आ.व. २०८१/८२ बजेटमा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण उप-क्षेत्र खुलाएर बजेट छुट्टयाईएको छैन। तर सम्बन्धित शिर्षकहरूको बजेट जोडेर हेर्दा केहि वृद्धि भएको छ। यस आ.व.मा जम्मा रू. २३,००,०००। बजेट विनियोजन गरिएको छ

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

नारायण नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
दैलेख
कर्णाली प्रदेश, नेपाल

नगर प्रमुख

CamScanner

जुन त्यो वर्षको कुल बजेट (रू. ६३,०४,९५,१००)को ०.४ ५ र पूँजीगत बजेट (रू. १७,३६,५४,०००) को १.३५ हो।

यसरी २ वर्षको नगरपालिकाको नीति तथा कार्यक्रम र बजेटलाई विश्लेषण गरेर हेर्दा नगरको योजना र बजेट लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण नीति कार्यान्वयनमा नगन्य क्रियाकलापहरू मात्र सम्बोधन भएका छन्। लैससास मैत्री नीति र संरचना निर्माण गर्दै हानिकारक सामाजिक परम्परा खासगरी लैङ्गिक हिंसा, भेदभाव र शोषणको अन्त्य गर्न नगरपालिकाको शासकीय पद्धति विकास गरी महिलाहरूको आर्थिक सशक्तीकरण नगरपालिकाले लैससास विस्तृत कार्यान्वयन योजनाका क्रियाकलापहरूलाई नगरपालिकाले वार्षिक कार्यक्रममा नियामित समेट्दै लैङ्गिक समानता, समावेशी र न्यायपूर्ण नगरको रूपमा रूपान्तरणका हुन सक्छ। यसको लागि नगरपालिकाले निरन्तर प्रयास जारी राखे छ ।

६. विस्तृत कार्य योजना अनुगमन संयन्त्र तथा प्रक्रिया

नारायण नगरपालिकाको लैङ्गिक हिंसा तथा सामाजिक समावेशीकरण नीति २०८०ले नगर स्तरमा सामाजिक समावेशीकरण नीति निर्देशक समिति रहने प्रावधान गरेको छ। यसलाई आगामी दिनमा लैससास नीति कार्यान्वयन समितिमा रूपान्तरण गरिनेछ। यसले नगरको लैससासको समग्र योजना, कार्यान्वयन र अनुगमनको जिम्मेवारी गर्नेछ। तर यो समिति केहि ठूलो भएकाले अनुगमन कार्यलाई थप व्यवस्थित गर्न नगर उप-प्रमूखको नेतृत्वमा निम्न ५ सदस्यीय अनुगमन तथा मुल्याङ्कन कार्यदल गठन गरी अनुगमनलाई चूस्त र व्यवहारिक बनाइनेछ।

क) नगर उप-प्रमूख – संयोजक

ख) सामाजिक विकास समिति संयोजक – सदस्य

ग) सामाजिक विकास शाखा प्रमूख – सदस्य

घ) महिला, बालबालिका र जेष्ठ नागरिक शाखा प्रमूख – सदस्य

ङ) नगरपालिका क्षेत्रमा लैससास क्षेत्रमा काम गर्ने संघ संस्था मध्येबाट लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण समितिले तोकेको एकजना प्रतिनिधि – सदस्य

नोटः अनुगमन कार्यदलले आवस्यकता अनुसार महिला तथा लक्षित वर्गका व्यक्तिलाई अनुगमन समितिमा आमन्त्रण गर्न सक्नेछ।

अनुगमन समितिले निम्न अनुसार लैससासका कार्यक्रमको योजना, कार्यान्वयन, र यसको प्रभावकारिताको अनुगमन गरी लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण समितिमा प्रतिवेदन पेश गर्नेछ।

क) खण्डिकृत तथ्याङ्क संकलन फर्मेट निर्धारण गरि क्रियाकलाप सम्पन्न भएपछि नियमित प्रतिवेदन पेश गर्ने प्रणालीको विकास गरिनेछ।

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

नगर प्रमुख

ख) नगरपालिकामा खण्डिकृत तथ्याङ्क राख्ने डाटाबेस तयार गरी नियमित अध्यावधि गरिने छ।

ग) योजना तर्जुमाका लागि बजेट निर्देशिका बनाउँदा लैससासमा प्रत्यक्ष लाभ पुग्ने क्षेत्रमा न्यूनतम प्रतिसत बजेट सुनिस्चित गर्ने परम्परा थालिनेछ।

घ) नगरपालिकाको बजेट सुत्रमा लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट संकेत (GRB coding) लागू गरी लैससास मैत्री बजेटको सुनिस्चित गरिनेछ।

ङ) विस्तृत कार्यान्वयन योजनाले पहिचान गरेका क्रियाकलापहरूको वार्षिक योजनासंग सामानजस्यता भए नभएको सुनिस्चित गरिने छ।

च) वार्षिक योजनामा भएका क्रियाकलापहरु कार्यान्वयनमा अर्धवार्षिक रूपमा कार्यदलले फिल्डमा अनुगमन गरी त्यसको प्रभावकारिता, सुधारगर्नुपर्ने पक्ष वारे छलफल गरिनेछ।

छ) कार्यदलले लैङ्गिक तथा जनजातीको खण्डिकृत तथ्याङ्क विश्लेषण र फिल्ड अनुगमनको उपलब्धी समेतलाई समेटेर अर्धवार्षिक रूपमा प्रतिवेदन तयार गरी लैससास कार्यान्वयन समितिमा प्रस्तुत गर्नेछ।

ज) लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण समितिले छलफल गरी अनुमोदन गरेर नगर कार्यपालिकाको बैठकमा समितिको तर्फबाट प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्नेछ।

झ) नगरकार्यपालिकाले प्रतिवेदन प्रति छलफल गरि सुधार तथा आउँदो योजनाका तर्जुमा लागि आवश्यक निर्देशन गर्नेछ।

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

नगर प्रमुख

७. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण नीति २०७८, विस्तृत कार्यान्वयन योजना

क स	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	लक्षित वर्ग	प्रमुख जिम्मेवारी पालिका/वडा	समन्वय तथा सहकार्य: संघीय / प्रादेशिक सरकार	समन्वय तथा सहकार्य: विकास साझेदार	समय सीमा (०८१/०८२-२०८५/८६) वर्ष १-५	वजेट (रू. हजार): आन्तरिक	वजेट (रू. हजार): वाह्य	प्रगति सूचक
	लैससास नीतिको उद्देश्य १: महिला, किशोरी तथा बालबालिका- को सामाजिक-आर्थिक विकासका लागि नीतिगत र संरचनागत व्यवस्था गर्ने								
१	लैङ्गिक हिसा निवारण कोष संचालन मापदण्ड/ कार्यविधि निर्माण	पीडित महिला, बालबालिका	नगरपालिका	नमूना कार्यविधि		१	√		स्वीकृत कार्यविधि
२	आपतकालिन पीडित राहत कोष संचालन कार्यविधि निर्माण	लक्षित वर्ग	नगरपालिका			१	√		राहात कोष संचालन कार्यविधि
३	सुरक्षित र मर्यादित कार्यस्थल निर्माणका लागि शुन्य सहनशिलताको नीति निर्माण (अन्तरष्टिय श्रम मापदण्ड अनुसार)	महिला	नगरपालिका	नमूना कार्यविधि		१	√	√	स्वीकृत शुन्य सहनशिलताको नीति
४	लैससास नीति र रणनीति परिमार्जन तथा संशोधन	महिला	नगरपालिका			१	√	√	परिमार्जित नीति
५	लैङ्गिक, बाल तथा अपाङ्गतामैत्री संरचना सम्वन्धी मापदण्ड/निर्देशिका निर्माण (भवन निर्माण आचारसंहिता)	बालबालिका, अपाङ्गता भएका व्यक्ति	नगरपालिका			१	√		मापदण्ड
६	बाल अधिकार संरक्षण तथा प्रवर्धन एकिकृत कार्यविधि निर्माण / संसोधन		महिला बालबालिका शाखा	नमूना कार्यविधि		१	√		संसोधित कार्यविधि
७	बाल विवाह अन्त्यका लागि रणनीति निर्माण	बालबालिका	महिला बालबालिका शाखा	रणनीति		१	√		रणनीति
८	घरेलु कामको आर्थिक मुल्याङ्कन मापदण्ड निर्माण	महिला	रोजगार शाखा	नमूना मापदण्ड		२	√		स्वीकृत मापदण्ड

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

नगर प्रमुख

क स	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	लक्षित वर्ग	प्रमुख जिम्मेवारी पालिका/वडा	समन्वय तथा सहकार्य		समय सीमा (०८१/०८२-२०८५/८६) वर्ष १-५	वजेट (रू. हजार)		प्रगति सूचक
				संघीय / प्रादेशिक सरकार	विकास साझेदार		आन्तरिक	वाह्य	
९	नगरपालिका स्तरमा एकिकृत स्याहार नीति निर्माण	लक्षित वर्ग	नगरपालिका			२	√	√	स्याहार नीति
१०	विपद संवेदनशील एवं समावेशीमुलक सामाजिक सुरक्षा कार्यविधि निर्माण	सबै	नगरपालिका			१	√		विपद संवेदनशील कार्यविधि
११	समुह/समिति गठन तथा संचालन मार्गदर्शन निर्माण (न्यूनतम महिला सहभागिता ४५%सहित)	महिला	नगरपालिका			१	√		मार्गदर्शन
१२	पालिका स्तरीय अपाङ्गता अधिकार समिति गठन संचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि निर्माण	अपाङ्गता भएका व्यक्ती	महिला बालबालिका शाखा			१	√		कार्यविधि
१३	वाल क्लव संचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि / निर्देशिका निर्माण	वालवालिका	महिला बालबालिका शाखा	नमुना निर्देशिका		१	√		स्वीकृत कार्यविधि / निर्देशिका
१४	वस्तुगत टेवा/ उधमशिलता विकास संचालन कार्यविधी / मापदण्ड निर्माण		नगरपालिका		√	१	√	√	कार्यविधी तयार
१५	पालिका तथा वडा स्तरीय अपाङ्गता अधिकार समिति गठन र परिचालन	अपाङ्गता भएका व्यक्ती	महिला बालबालिका शाखा			२- निरन्तर	√		अपाङ्गता अधिकार समिति गठन र नियमित बैठक
१६	पालिका तथा वडा स्तरीय जेष्ठ नागरीक अधिकार समितिं गठन र परिचालन	जेष्ठ नागरीक	महिला बालबालिका शाखा			२-निरन्तर	√		जेष्ठ नागरीक अधिकार समिति गठन र नियमित बैठक
१७	पालिका तथा वडा स्तरीय महिला समिति गठन तथा परिचालन	महिला	नगरपालिका / वडा			निरन्तर	√		महिला समिति गठन र नियमित बैठक

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

नगर प्रमुख

क्र स	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	लक्षित वर्ग	प्रमुख जिम्मेवारी पालिका/वडा	समन्वय तथा सहकार्य		समय सीमा (०८१/०८२-२०८५/८६) वर्ष १-५	बजेट (रू. हजार)		प्रगति सूचक
				संघीय/प्रादेशिक सरकार	विकास साझेदार		आन्तरिक	वाह्य	
१८	लैङ्गिक मैत्री कार्यस्थल निर्माणका लागि आचारसंहिता निर्माण	कार्यरत व्यक्ति	नगरपालिका			१	√		आचारसंहिता
१९	नगरपालिका तथा वडा स्तरीय लैससास कार्यान्वयन समिति गठन, पुर्नगठन तथा परिचालन	सबै	नगरपालिका/ वडा			१- निरन्तर	√		लैससास कार्यान्वयन समिति गठन र नियमित बैठक
२०	वाल तथा किशोर किशोरी क्लव गठन, पुर्नगठन तथा परिचालन	महिला तथा बालबालिका	नगरपालिका, वडा			निरन्तर	√	√	क्लव गठन र गठन र नियमित बैठक
२१	बालकोषको स्थापना तथा परिचालन	बालबालिका	नगरपालिका			२-निरन्तर	√	√	बालकोष
२२	लैङ्गिक हिंसा निवारण कोष स्थापना तथा परिचालन	लक्षित वर्ग	नगरपालिका			२- निरन्तर	√	√	हिंसा निवारण कोष
२३	लैङ्गिक हिंसा निगरानी/निवारण समूह/संजाल गठन, पुर्नगठन तथा परिचालन	लक्षित वर्ग	वडा			१-निरन्तर	√	√	समूह गठन र नियमित बैठक
२४	वाल संरक्षण मापदण्ड निर्माण	बालबालिका	नगरपालिका			२	√	√	मापदण्ड
२५	लैङ्गिक हिंसामा परेका व्यक्ति केन्द्रित सिफारिस प्रणालीको स्थापना र परिचालन	सेवा प्रदायक निकायहरु	नगरपालिका			निरन्तर	√	√	सिफारिस प्रणालीको स्थापना
२६	स्थानीय वाल अधिकार समिति गठन, पुर्नगठन तथा परिचालन	बालबालिका	नगरपालिका			निरन्तर	√	√	बालअधिकार समिति गठन र नियमित बैठक
२७	कार्यस्थलमा स्तनपान /शिशु स्याहार कक्ष निर्माण तथा संचालन	महिला तथा बालबालिका	नगरपालिका			१	√	√	कक्ष व्यवस्थापन
२८	अनौपचारिक क्षेत्रका श्रमिकहरुका लागि सामाजिक सुरक्षाको नीति निर्माण र स्रोत व्यवस्थापन	लक्षित वर्ग	नगरपालिका			२	√	√	नीति

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

नगर प्रमुख

क्र स	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	लक्षित वर्ग	प्रमुख जिम्मेवारी पालिका/वडा	समन्वय तथा सहकार्य		समय सीमा (०८१/०८२-२०८५/८६) वर्ष १-५	बजेट (रू. हजार)		प्रगति सूचक
				संघीय / प्रादेशिक सरकार	विकास साझेदार		आन्तरिक	वाह्य	
२९	स्तनपान गराउने महिला कर्मचारीलाई (१ वर्ष सम्म) लचकता पुर्ण समय Flexi Hour को व्यवस्था लैससास नितीमा समावेश		नगरपालिका			१	√		अनुगमन प्रतिवेदन
३०	महिला केन्द्रीत लगानी प्रर्वद्धनका लागि सार्वजानिक तथा निजी साझेदारीता सम्वन्धी कार्यविधि निर्माण	महिला	नगरपालिका			२- निरन्तर	√	√	कार्यविधि
३१	लक्षित वर्ग छोरी विशेष कार्यक्रम संचालनका लागि कार्यविधि	बालिकाहरु	नगरपालिका			२	√		कार्यविधि
लैससास नीतिको उदेश्य २: लैङ्गिक भेदभाव, हिसा, र शोषण अन्त्य गरी समानता र लैङ्गिक मुल्यामान्यता-मा आधारित समाज स्थापना गर्ने ।									
१	दिवसीय कार्यक्रम (बाल दिवस, लैङ्गिक हिसा विरूद्ध १६ दिने अभियान, नारी दिवस, अपाङ्गता दिवस, जेष्ठ नागरीक, श्रम दिवस, अन्तर्राष्टिय स्याहार तथा सहयोग दिवस आदी)	लक्षितवर्ग	नगरपालिका/ वडा			निरन्तर	√	√	प्रतिवेदन, फोटो
२	लैङ्गिक विभेदको अवस्था र बालबालिकाको स्थितिको सर्वेक्षण गरी प्रतिवेदन निर्माण	महिला, बालबालिका	नगरपालिका			२, ५	√	√	प्रतिवेदन
३	सडक नाटक (नकारात्मक परम्परा, बाल विवाह, बाल श्रम, घरेलु हिसा तथा सामाजिक भेदभाव विरूद्ध)	महिला, बालबालिका	नगरपालिका/ वडा			निरन्तर	√	√	लैङ्गिक सचेतना, र हिसा प्रतिकार्यमा सोच
४	नगरपालिकाको पदाधिकारी/कर्मचारी र सरोकारवालाहरुलाई लैससास सम्बन्धी तालिम	पदाधिकारी र कर्मचारी	नगरपालिका			निरन्तर	√	√	तालिम पूर्व र तालिम पश्चातको मुल्याकंन
५	नगरपालिका स्तरीय अन्तरपुस्ता सीप कार्यक्रम	सबै	नगरपालिका			निरन्तर	√	√	उपस्थिति रजिष्टर
६	वडा स्तरीय लैससास तथा लैङ्गिक हिसा सम्वन्धी कानूनी साक्षरता कक्षा	लक्षित वर्ग	नगरपालिका			निरन्तर	√	√	उपस्थिति रजिष्टर
७	नकारात्मक सामाजिक परम्परा तथा अभ्यास साबन्धी	बालबालिका	नगरपालिका			निरन्तर	√	√	उपस्थिति रजिष्टर

नगर प्रमुख

क्र स	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	लक्षित वर्ग	प्रमुख जिम्मेवारी पालिका/वडा	समन्वय तथा सहकार्य		समय सीमा (०८१/०८२-२०८५/८६) वर्ष १-५	वजेट (रू. हजार)		प्रगति सूचक
				संघीय / प्रादेशिक सरकार	विकास साझेदार		आन्तरिक	वाह्य	
	वक्तृत्व कला		/वडा						
८	अन्तरपार्टी महिला संजाल गठन तथा क्षमता विकास तथा परिचालन	महिला, वालवालिका	नगरपालिका			१-निरन्तर	√	√	उपस्थिति रजिष्टर
९	ज्योतिष, पण्डित, धर्मगुरुहरु तथा धामि-झाँक्रीसंग सामाजिक कु-संस्कारका बारेमा अन्तरक्रिया	धर्म गुरुहरु	नगरपालिका/ वडा			निरन्तर	√	√	उपस्थिति रजिष्टर
१०	हिंसा तथा दुर्व्यवहार सम्बन्धी उजुरी संयन्त्र र प्रक्रियाका बारेमा सचेतना	सबै	नगरपालिका/ वडा			निरन्तर	√	√	उजुरी प्रणाली
११	रूपान्तरण प्रशिक्षक प्रशिक्षण तालिम	सबै	नगरपालिका/ वडा			निरन्तर	√	√	तालिम पूर्व र तालिम पश्चातको मुल्यांकन
१२	किशोर किशोरी र अभिभावकका लागि रुपान्तरण कक्षा संचालन	किशोर किशोरी र अभिभावक	नगरपालिका/ वडा			निरन्तर	√	√	तालिम पूर्व र तालिम पश्चातको मुल्यांकन
१३	अल्पकालिन सुरक्षित आश्रय तथा दिर्घकालिन पुनःस्थापना केन्द्र स्थापना तथा संचालन	लैङ्गिक हिंसा पीडित	नगरपालिका			निरन्तर	√	√	केन्द्रहरू
१४	सामुदायिक मनोसामाजिक परामर्शकर्ता तालिम तथा परिचालन	मनोसामाजिक परामर्शकर्ता	नगरपालिका			निरन्तर	√	√	मनोसामाजिक परामर्शकर्ताहरुको अभिलेख
१५	हिंसा पीडितलाई आवश्यकतामा आधारीत निःशुल्क र गुणस्तरीय सेवा (स्वास्थ्य, शिक्षा, कानूनी, अस्थाई आश्रय स्थल, पुर्नस्थापना तथा जिविकोपार्जन)	लैङ्गिक हिंसा पीडित	नगरपालिका			निरन्तर	√	√	प्रगति प्रतिवेदन
१६	विद्यालयस्तरको स्थानीय पाठ्यक्रम पुनरावलोकन तथा लैससास (वृहत यौनिकता शिक्षा) सचेतनाका विषयवस्तु समावेश र तालिम	बालबालिका	नगरपालिका	पाठ्यक्रम विकास केन्द्र		१	√		संसोधित पाठ्यक्रम

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

नगर प्रमुख

क्र स	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	लक्षित वर्ग	प्रमुख जिम्मेवारी पालिका/वडा	समन्वय तथा सहकार्य		समय सीमा (०८१/०८२-२०८५/८६) वर्ष १-५	बजेट (रू. हजार)		प्रगति सूचक
				संघीय / प्रादेशिक सरकार	विकास साझेदार		आन्तरिक	वाह्य	
१७	किशोर/किशोरी मैत्री सूचना केन्द्र स्थापना तथा संचालन (बिद्यालय तथा समुदायमा)	किशोर/कि-शोरी	नगरपालिका			निरन्तर	√	√	सूचना केन्द्र
१८	बाल हेल्पलाइन र अस्थाई आश्रय स्थलको संचालन	बालबालिका	नगरपालिका			निरन्तर	√	√	हेल्पलाइन र अस्थाई आश्रय स्थल
१९	साइबर सुरक्षा तथा सूचना प्रविधिको प्रयोग सम्बन्धी सचेतना अभियान (प्रहरी संगको साझेदारीमा)	महिला बालिका	नगरपालिका			निरन्तर	√	√	साइबर प्रयोग चेतना स्तर
२०	नगरपालिकाको स्याहार प्रोफाइल निर्माणको लागि स्याहार आवश्यकताहरु, सेवाहरु र नीतिहरुको नक्साकंन	लक्षित वर्ग	नगरपालिका			१	√	√	नक्साकंनको प्रतिवेदन
२१	लैङ्गिक हिंसा र सिफारीस प्रणाली सम्बन्धी सेवा प्रदायक निकायहरुको क्षमता विकास	स्थानीय अगुवा तथा सेवा प्रदायक	नगरपालिका			निरन्तर	√	√	तालिम पूर्व र तालिम पश्चातको मुल्यांकन
२२	हानिकारक परम्परा तथा लैङ्गिक हिंसा सम्बन्धी समुदाय तथा पारिवारिक संवाद	समुदाय, परिवार	वडा			निरन्तर	√	√	उपस्थिति रजिष्टर
२३	महिला हिंसा, भेदभाव र शोषण सम्बन्धी गुनासो व्यवस्थापन प्रणालीको स्थापना र संचालन	लक्षित वर्ग	नगरपालिका			निरन्तर	√	√	गुनासो व्यवस्थापन प्रणालीको स्थापना
२४	बैंक खाता छोरीको सूरक्षा जीवन भरीको कार्यक्रमलाई सहजीकरण					निरन्तर	√	√	छोरीहरुको बैंक खाताको अभिलेख
२५	न्यायिक समिती तथा मेलमिलापकर्ताको क्षमता विकास	सेवाग्राहीहरु	नगरपालिका			निरन्तर	√	√	क्षमता विकास
२६	एकद्वार संकट व्यवस्थापन केन्द्र (OCMC) र अल्पकालिन आश्रय स्थल संचालनका लागि सहजीकरण र क्षमता विकास	लक्षित वर्ग	नगरपालिका			निरन्तर	√	√	एकद्वार संकट व्यवस्थापन केन्द्र र अल्पकालिन आश्रय स्थल संचालन

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

नगर प्रमुख

क स	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	लक्षित वर्ग	प्रमुख जिम्मेवारी पालिका/वडा	समन्वय तथा सहकार्य		समय सीमा (०८१/०८२-२०८५/८६) वर्ष १-५	वजेट (रू. हजार)		प्रगति सूचक
				संघीय / प्रादेशिक सरकार	विकास साझेदार		आन्तरिक	वाह्य	
									अभिलेख
२७	विधालयको गुनासो व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारीहरुलाई गुनासो व्यवस्थापन र सिफारीस प्रणालि सम्वन्धी क्षमता विकास	शिक्षक तथा लैससास सम्पर्क व्यक्ति	नगरपालिका			निरन्तर	√	√	गुनासो व्यवस्थापन, घटना सिफारीसको अभिलेख
२८	वालमैत्री नगर घोषणाका लागि कार्ययोजना निर्माण र अभियान संचालन	वालवालिका	नगरपालिका			२- निरन्तर	√	√	वालमैत्री नगरका सूचकहरु
२९	वालमैत्री नगर घोषणा	सवै वालवालिका	नगरपालिका			५	√	√	वाल मैत्री नगर
३०	हिसामुक्त नगरपालिका निर्माणका लागि सचेतनामूलक अभियान संचालन	सवै	नगरपालिका			निरन्तर	√	√	कार्यक्रमको उपस्थिति
३१	सामाजिक सुरक्षासंग सम्वन्धित सरोकारवालाहरुलाई अभिमूखीकरण	सरोकारवालाहरु	नगरपालिका			१-निरन्तर	√	√	कार्यक्रमको उपस्थिति
३२	पैतृक सम्पतीमा छोरा र छोरीको समान हक सम्वन्धित अभिमूखीकरण	लक्षित वर्ग	नगरपालिका वडा			निरन्तर	√	√	कार्यक्रमको उपस्थिति
	लैंससास नीतिको उदेश्य ३: लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण उत्तरदायी शासन पद्धति अवलम्वन गर्नु ।								
१	निशुल्क Cancer Screening शिविर संचालन	महिला तथा किशोरीहरु	नगरपालिका			निरन्तर	√	√	शिविर संचालनको प्रतिवेदन
२	अपाङ्गता परिचय पत्र वितरण शिविर संचालन	अपाङ्गता भएका व्यक्ति	नगरपालिका			निरन्तर	√	√	परिचयपत्र वितरको अभिलेख
३	वडा/टोल स्तरीय लैससास अभिमूखिकरण	सवै	वडा			२- निरन्तर	√	√	उपस्थिति रजिष्टर
४	आवधिक योजनामा लैससास मैत्री प्रावधानको संशोधन	लक्षित वर्ग	नगरपालिका			२	√	√	संशोधित आवधिक योजना

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

नगर प्रमुख

क्र स	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	लक्षित वर्ग	प्रमुख जिम्मेवारी पालिका/वडा	समन्वय तथा सहकार्य		समय सीमा (०८१/०८२-२०८५/८६) वर्ष १-५	बजेट (रू. हजार)		प्रगति सूचक
				संघीय/प्रादेशिक सरकार	विकास साझेदार		आन्तरिक	वाह्य	
५	बालबालिकाको स्थिति प्रतिवेदन प्रकाशन र वितरण	बालबालिकाहरु	नगरपालिका			२- निरन्तर	√	√	स्थिति पत्र
६	नगरपालिकाको लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट संकेत (GRB)	लक्षित वर्ग	नगरपालिका	GRB कोडिङ दिग्दर्शन		२- निरन्तर	√	√	GRB coding को विश्लेषण प्रतिवेदन
७	लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट कोडिङ र लैससास परिक्षण सम्बन्धी क्षमता विकास	जनप्रतिनिधी तथा कर्मचारी	नगरपालिका			२- निरन्तर	√	√	नियमीत लैससास परिक्षण
८	नगरपालिका र वडा स्तरीय लैससास संपर्क व्यक्ति छनौट, क्षमता विकास र परिचालन	लैससास संपर्क व्यक्ति/ समिति	नगर र वडा			निरन्तर	√	√	लैससास संपर्क व्यक्तिको अभिलेख
९	कर्मचारी तथा जनप्रतिनिधिका लागि लैससास मूलप्रवाहिकरण क्षमता विकास तालिम	कर्मचारी/जनप्रतिनिधि	नगरपालिका			निरन्तर	√	√	तालिम पूर्व र तालिम पश्चातको मुल्यांकन
१०	महिला जनप्रतिनिधिको लागि नेतृत्व विकास तालिम	महिला जनप्रतिनिधि	नगरपालिका			१,२,३	√	√	तालिम पूर्व र पश्चातको मुल्यांकन
११	वार्षिक योजना तर्जुमा पूर्व तयारीका लागि लक्षित वर्ग छलफल	लक्षित वर्ग	नगरपालिका			निरन्तर	√	√	योजनामा लक्षित वर्गको अभिलेख
१२	लैससास सचेतना वडा स्तरीय अर्धवार्षिक अन्तरक्रिया	सबै	वडा			निरन्तर	√	√	उपस्थिति रजिष्टर
१३	नगरपालिकामा खण्डिकृत तथ्याङ्क संकलन र विधुतीय प्रणाली मार्फत तथ्याङ्कको अद्यावधीकरण	तथ्याङ्क शाखा	नगरपालिका			१	√	√	खण्डीकृत तथ्याङ्क
१४	नगरपालिकामा निर्माण भएका लैससाससंग सम्बन्धित नीति, कार्यविधि, कानून, रणनीति तथा निर्देशिकाहरुको अध्ययन तथा नक्सांकन प्रतिवेदन	सरोकारवाला सबै	विधायन समिति			१	√	√	प्रतिवेदन
१५	लैससास जागरण रेडियो कार्यक्रम	सबै	नगरपालिका			निरन्तर	√	√	रेडियो स्क्रिप्ट
१६	वाल मनोविज्ञ र समाजसेवी सूचिकरण	बालबालिका	नगरपालिका			निरन्तर	√	√	सूचिकृत बालमनोविज्ञ र समाजसेवी

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

नगर प्रमुख

क स	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	लक्षित वर्ग	प्रमुख जिम्मेवारी पालिका/वडा	समन्वय तथा सहकार्य		समय सीमा (०८१/०८२-२०८५/८६) वर्ष १-५	बजेट (रू. हजार)		प्रगति सूचक
				संघीय / प्रादेशिक सरकार	विकास साझेदार		आन्तरिक	वाह्य	
१७	बाल संरक्षण सूचना प्रणाली र बाल अधिकार सूचना व्यवस्थापन प्रणालीको स्थापना र संचालन।	बालबालिका	नगरपालिका			१- निरन्तर	√	√	सूचना प्रणाली
१८	लैङ्गिक हिंसा प्रतिकार्यका लागि विद्यालय नर्स, शिक्षक, स्वास्थ्य स्वयंसेविका तथा स्वास्थ्यकर्मीहरुलाई आधारभुत तालिम	सेवा प्रदायक	स्वास्थ्य शाखा			निरन्तर	√	√	तालिम पूर्व र पश्चातको मुल्यांकन
१९	लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट कोडिङका लागि कर्मचारीको क्षमता विकास	लक्षित वर्ग	नगरपालिका			२- निरन्तर	√	√	क्षमता विकास
२०	आवधिक योजनामा सामाजिक सुरक्षा सम्वन्धी सवालहरुको मूलप्रवाहीकरण कार्यशाला गोष्ठी	सबै	नगरपालिका			२	√	√	संशोधित आवधिक योजना
२१	जोखिममा परेका बालबालिका तथा परिवारको पहिचान गरी आवश्यकतामा आधारित सहयोग (शिक्षा, स्वास्थ्य, कानूनी, पुर्नस्थापना, सीप तथा व्यवसाय प्रवर्धन)	बालबालिका	नगरपालिका			निरन्तर	√	√	जोखीममा परेका बालबालिकाको तथ्याकं र प्राप्त सहयोगको अभिलेख
२२	लैससास सूचना व्यवस्थापन तथा अनुगमन प्रणालीको स्थापना र संचालन	लक्षित वर्ग	महिला बालबालिका शाखा			१-निरन्तर	√	√	सूचना व्यवस्थापन तथा अनुगमन प्रणाली
२३	विपद संवेदनशील एवं समावेशीमुलक सामाजिक सुरक्षा सम्वन्धी अभिमुखीकरण	लक्षित समुदाय	नगरपालिका			निरन्तर	√	√	उपस्थिति रजिष्टर
२४	विपद जोखिम न्यूनिकरणका लागि लैसअसास उत्तरदायी विपद जोखिम पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य सम्वन्धी क्षमता विकास तालिम	लक्षित समुदाय	नगरपालिका			१- निरन्तर	√	√	तालिम पूर्व र पश्चातको मुल्यांकन
	लैससास नीतिको उदेश्य ४ : महिला तथा लक्षित वर्गको आर्थिक सशक्तीकरण								

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

क स	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	लक्षित वर्ग	प्रमुख जिम्मेवारी. पालिका/वडा	समन्वय तथा सहकार्य		समय सीमा (०८१/०८२-२०८५/८६) वर्ष १-५	बजेट (रू. हजार)		प्रगति सूचक
				संघीय / प्रादेशिक सरकार	विकास साझेदार		आन्तरिक	वाह्य	
१	समान कामको समान ज्याला, श्रम विवाद, व्यवसायजन्य सुरक्षा र स्वास्थ्य सचेतना	महिला	नगरपालिका			२- निरन्तर	√	√	उपस्थिति रजिष्टर
२	महिला तथा लक्षित वर्गका लागि औपचारिक क्षेत्रमा सीप तथा रोजगारी पर्वद्धन	महिला तथा लक्षित वर्ग	रोजगार / उद्यम विकास शाखा			निरन्तर	√	√	औपचारिक क्षेत्रमा रोजगारी प्राप्त लक्षित वर्गको अभिलेख
३	महिला तथा लक्षित वर्गको क्षमता तथा आवश्यकताको आधारमा सीप, नेतृत्व विकास, उद्दमशिलता विकास तालिम	महिला लक्षित वर्ग	नगरपालिका			निरन्तर	√	√	तालिम पूर्व र पश्चातको मुल्यांकन
४	महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्ती, दलित तथा लक्षित वर्गको आर्थिक सशक्तीकरणका लागि आवश्यकता पहिचान सम्भाव्यता अध्ययन	महिला तथा लक्षित वर्ग	नगरपालिका			२	√	√	अध्ययन प्रतिवेदन
५	महिला जीविकोपार्जन सीप तथा स्वरोजगार प्रवर्धन कार्यक्रम	महिला	नगरपालिका			निरन्तर	√	√	स्वरोजगार महिलाहरुको अभिलेख
६	महिला जनप्रतिनीधिको योजना निर्माण क्षमता विकास तालिम	महिला जनप्रतिनीधि	नगरपालिका			निरन्तर	√	√	तालिम पूर्व र पश्चातको मुल्यांकन
७	महिलाहरुद्वारा प्रवर्धन गरिएका सहकारीहरुको क्षमता विकास तथा सहयोग	सहकारीका महिला	नगरपालिका			निरन्तर	√	√	सहकारीहरुको अभिलेख
८	महिला उद्यमीहरूका लागि कर छुट अनुदान सहायता	उद्यमी महिला	नगरपालिका	प्रादेशीक कानुनका आधारमा		२-निरन्तर	√	√	कर छुट प्राप्त गरेका महिला उद्यमीहरुको अभिलेख
९	महिला सहकारी मार्फत बचत समुह गठन र विउपुंजी	महिला तथा	नगरपालिका			निरन्तर	√	√	महिला समुह र

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

नगर प्रमुख

क्र स	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	लक्षित वर्ग	प्रमुख जिम्मेवारी पालिका/वडा	समन्वय तथा सहकार्य: संघीय/प्रादेशिक सरकार	समन्वय तथा सहकार्य: विकास साझेदार	समय सीमा (०८१/०८२-२०८५/८६) वर्ष १-५	बजेट (रु. हजार): आन्तरिक	बजेट (रु. हजार): बाह्य	प्रगति सूचक
	परिचालन	लक्षित वर्ग							विज्ञहरुको अभिलेख
१०	लघु, साना घरेलु उद्यम तथा सीप विकास कार्यक्रम	महिला तथा लक्षित वर्ग	नगरपालिका			निरन्तर	√	√	लघु, साना घरेलु उद्यमीको अभिलेख
११	वित्तीय साक्षरता सामुदायिक कक्षा संचालन	लक्षित वर्ग	सहकारी शाखा			निरन्तर	√	√	सहभागीहरुको उपस्थिति रजिष्टर
१२	महिला तथा लक्षित वर्गलाई उद्यमशिलता तथा व्यवसाय संचालनका लागि अनुदान व्यवस्था	महिला	उद्योग शाखा			निरन्तर	√	√	अनुदान लिएकाहरुको अभिलेख
१३	व्यवसायमा जोखिम न्यूनीकरणको लागि बिमा व्यवस्थापन	उद्यमी महिला	नगरपालिका			निरन्तर	√	√	बिमितहरुको अभिलेख
१४	सिमान्तकृत समुदाय तथा बिपन्न परिवारका बालबालिकालाई प्राविधिक शिक्षा अध्ययनको लागि छात्रवृत्ति कार्यक्रम	लक्षित वर्ग	नगरपालिका			निरन्तर	√	√	बालबालिकाको छात्रवृत्ति अभिलेख
१५	स्थानीय उत्पादन बजारिकरण तथा विक्रीकेन्द्र स्थापना र संचालन (साझा सुविधा केन्द्र)	उत्पादनकर्ता	नगरपालिका			२- निरन्तर	√	√	बिक्री केन्द्र
१६	नगरपालिका स्तरीय उद्यम सूचना प्रणाली स्थापना तथा व्यवस्थापन	उद्यमी	नगरपालिका			२- निरन्तर	√	√	उद्यमको रेकर्ड
१७	महिला श्रम सहभागिता प्रोत्साहनकालागि स्याहार सेवा मोडेलहरु लागु गर्न सार्वजनिक तथा निजी साझेदारी प्रवर्धन सचेतना	महिला	नगरपालिका			१- निरन्तर	√	√	उपस्थिति रजिष्टर
१८	स्याहार श्रमिकको मर्यादित कामको सवालमा अन्तरक्रिया	स्याहार श्रमिकहरु	महिला बालबालिका			१- निरन्तर	√	√	कार्यक्रमको उपस्थिति

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

नगर प्रमुख

क्र स	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	लक्षित वर्ग	प्रमुख जिम्मेवारी पालिका/वडा	समन्वय तथा सहकार्य		समय सीमा (०८१/०८२-२०८५/८६) वर्ष १-५	बजेट (रू. हजार)		प्रगति सूचक
				संघीय / प्रादेशिक सरकार	विकास साझेदार		आन्तरिक	वाह्य	
			शाखा						
१९	महिलाहरुको अनौपचारीक क्षेत्रको घेरलु तथा हेरचाहजन्य कार्यबोझ घटाई औपचारिक क्षेत्रमा उन्मुख गराउन प्रविधको प्रयोग गर्न प्रोत्साहनमूलक कार्यक्रम संचालन	अनौपचारिक क्षेत्रका श्रमिकहरु	रोजगार शाखा			२-निरन्तर	√	√	औपचारिक क्षेत्रमा रोजगारी प्राप्त महिलाको अभिलेख
२०	महिला उधमशिलता सहजिकरण केन्द्रको स्थापना तथा संचालन	महिला	उद्योग शाखा			निरन्तर	√	√	सहजिकरण केन्द्र
२१	आयोजनाबाट छनौट भएका मूल्य श्रृखलाहरुमा महिलाको उद्यमशिलता विकासका बाधा र अवसरहरुको लेखाजोखा	महिला	नगरपालिका			१	√	√	लेखाजोखा प्रतिवेदन

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत